

Noget om skolens kantate

Udgivet af Ribe Katedralskole - juni 2010
Tekst: Dorte Simonsen Gunge og Lars Ilsøe

Produktion: detlevsen fotografik - www.detlevsen.dk

Noget om skolens kantate

Hørt udefra begynder kantaten med, at der øves i Sangsalen i skoleårets sidste uger. Det er nu den tid, hvor solen lyser kolossalt, luften er lun, og lindetræerne og kastanjen viser deres grønne friskhed frem. Der er gang i naturen udendørs og travl eksamenstid indendørs. Når vi eksamensbesatte elever og lærere så færdes i hovedbygningen eller er på vej over skolegården, kan det ske, vi hører lystigt hamrende klaver og lyse stemmer inde fra Sangsalen. Man standser lige lidt og lytter til den muntre sang:

*Nu skal vi føre sommer ind
med skolens ny studenter,
og skolegårdens grønne lind
med fuglesang os venter.*

Jah, det ser vi frem til! Eller:

Eram, eras, erat, eramus, eratis, ERANTIS.

Hallo, det er da en helt vild joke! Det er alt sammen noget fra vores kantate. Virkningen er helt sikkert ikke ens for alle. Det kan f.eks. spille en rolle, hvor længe man har været på skolen. Nogle har aldrig hørt den før, den siger ikke rigtig en noget i første omgang, og man går videre. Men man hører indstuderingen igen en anden dag, og denne gang genkender man en tekststump eller en melodi. Man taler om det, der foregår i Sangsalen, og hører fra andre om skolens traditioner og bliver måske lidt nysgerrig. Ældre elever har allerede overværet translokationen, hvor kantaten fremføres for årets afgangsklasser, og har et mere fortroligt forhold til den. For dem varsler kantaten sommerferie - det virkelig lange frikvartér - før næste skoleårs slid og faglige ud-

fordringer. Måske indfinder der sig også lidt sund tilfredshed over at være kommet et trin videre mod målet nu, man tænker over det. For de ældste elever gør lyden af kantaten i Sangsalen nok størst indtryk. Nu er det deres tur, the beginning of the end. De går til og fra afgørende eksamener, er lidt anspændte og utålmodige, de længes efter at få det overstået og blive færdige, men alligevel tænker enkelte måske lidt nostalgisk tilbage på deres tid på skolen. For dem alle markerer kantaten forhåbentlig en afslutning på et godt skoleforløb på Ribe Katedralskole, hvad enten man er gymnasie- eller hf-elev.

For lærerne er lyden af kantatens melodier og tekster på skolen lige så sikkert og kærkomment som årstidernes gang. Lærerne er jo dem, der har hørt kantaten oftest. Den er sunget ind i dem. Så kan de lære det! De tænker også på eksamener, afslutning af 1-3 års forløb, farvel til klasser, sommer, fest og ferie. Hvad siger ikke kantaten: *Den sidste skoledag er skøn!*

Såvel udefra som indefra er kantaten et sikkert tegn på den kommende sommer og for nogles vedkommende også et farvel til skolens kor. Lad os kigge ind i Sangsalen en sådan sommerdag: Et par af skolens musiklærere og en flok sangglade elever er klar til første prøve på kantaten. Kommer der mon nok herrestemmer i år? Er der nok sopraner og alter? Der øves vejtrækning, og de første toner lyder, mens en enkelt sopran fortryder, at hun sad lidt for længe ude i weekenden med en sommerforkølelse til følge. Stemmerne bliver varme – og vinduerne åbnes. En af musiklærerne begynder på kantatens 1. sats **Ouverture:** *Nu skal vi føre sommer ind med skolens ny studenter...*, og de ivrige musiklærere herser med eleverne: ”vent med at trække vejr til efter ”studenter”, brug jeres ører til at lytte med,

og vi tager den lige én gang til!” Der holdes pause og spises kage. ”Hvem tager med til næste gang?” To 3.g-drenge mere dukker op. Og musiklærerne tænker ”gudskelov”, men ved ikke helt, om det var kagen eller musikken, der trak. ”Hvem skal have soloerne i **De fem brødre?**” Det skal jo helst være 3.g-drengene, om end det nok ikke kan skjules, hvis de dagen før translokationen har fejret deres hue til temmelig sent på natten. Nu er turen kommet til kantatens 2. sats, **Liliebjerg**, og pigerne står i kø for at få deres skoletids sidste solo – også hende med sommerforkølelsen...- og dagens arbejde sluttet af med at synge **Studentetræet**. Der er flere, der kan den fra sidste år, og de nye 1.g’ere lærer den hurtigt. Nu lyder det efterhånden helt godt, tænker musiklærerne med en vis lettelse og siger farvel og tak for i dag. Den sidste korsanger går ud af døren, og musiklærerne kigger på hinanden: ”Måske det også går i år...”

Historisk set

Historisk set har Ribe Katedralskole haft flere kantater eller sange til translokationen. Den nuværende hører hjemme i tiden lige efter Danmarks befrielse og er konkret blevet til i anledning af skolens 800 års jubilæum, der blev fejret mandag den 13. august 1945. Det var en begivenhed, der faldt på et godt tidspunkt, og som havde vægt både lokalt og nationalt. Det skulle fejres med manér, og dertil hørte også fremførelse af en ny kantate. Skolen havde derfor sat to anerkendte kunstnere på opgaven, nemlig digteren Alex Garff og komponisten Poul Schierbeck. Og det kom man ikke til at fortryde.

Man kan undre sig over, at jubilæet blev afholdt i august og ikke den 13. juni, som jo ellers er skolens officielle fødselsdag. Men vi må huske tiden: Landet havde lige oplevet tyskernes besættelse, ”de fem forbandede år”, der havde knuget nationen, byen og faktisk også skolen. Foråret 1945 var en hård tid for skolen. Med få

timers varsel var skolen blevet beordret til at forlade sine bygninger til fordel for flygtninge, senere til indkvartering af 100 tyske soldater. Undervisningen måtte derfor så vidt muligt foregå rundt om i byen, og skolegangen blev også noget uregelmæssig. Da man genoptog undervisningen på skolen den 29. maj, var relieferne i Sangsalen beskadiget og lokalerne stærkt ramponerede. På den baggrund blev det besluttet at udskyde den store jubilæumsfest til 13. august, den første dag efter sommerferien.

Der blev dog - trods alt - afholdt en mindre fest på skolens fødselsdag den 13. juni. Og her blev slutsangen fra den ny kantate af Garff og Schierbeck **Gammel er vor skole** blevet sunget første gang. Ved translokationen den 23. juni inddrog man igen den nye slutsang. Mange forældre savnede den gamle kantate, hed det i referatet i Ribe Stifts-Tidende. Men de havde jo heller ikke hørt den nye kantate i sin helhed.

Ribe Katedralskoles 800 Aars Jubilæum

Mandag den 13. August 1945

PROGRAM for Festlighederne:

Kl. 10,00: Festgudstjeneste i Domkirken, hvor Biskop Dr. phil. C. I. Scharling og Arkivar Dr. theol. Bjørn Kornerup taler.

Kl. 12,00: Frokost paa Klubbens Hotel.

Kl. 14,45: Procession af Skolens Elever fra Domkirkepladsen til Katedralskolen

Kl. 15,00: I Skolegården (i Tilfælde af daarligt Væjr i Domkirken):
 Rektor Willumsen byder velkommen.
 1. Del af Jubilæumskantaten.
 Officielle Taler.
 2. Del af Kantaten.
 Afsløring af Mindeplade.
 Uofficielle Taler.
 Faneindvielse.
 Fællessang: „I Danmark er jeg født“.

Kl. 20,00: Aftenfest paa Skolen for Eleverne.
 Forevisning af Skolefilmen i Pigerne's Gymnastiskeal for nuværende og gamle Elever.

Kl. 22,00: Ripenser-Samfundet arrangerer Panchesoid paa Klubben for gamle Elever og Skolens Lærere med Damer. Anmeldelse om Deltagelse paa Hotellet Fstedagen.

Til Højtideligheden i Domkirken bliver der kun Adgang mod Forevisning af Adgangskort.
 De særlig Indbudte vil faa Adgangskort til Kirken tilstillet.
 Tilmeldte Deltagere i Frokosten faar udleveret Adgangskort til Kirken samtidig med Bordkort paa Katedralskolen den 11. og 12. August.
 Skolens nuværende Elever faar udleveret Kort til Kirken foran Domkirken Mandag den 13. August Kl. 9,30.
 Alle andre, deronsker at overvære Højtideligheden i Kirken, maa afhente Adgangskort i Forhallen til Ribe Stiftstidendes Bygning Fredag, Lørdag og Søndag fra Kl. 9 til 12,30.
 Alle maa indtage deres Pladser i Domkirken senest Kl. 9,45.

FESTKOMITEEN.

Så kom da den store festdag den 13. august, hvor Ribe Katedralskoles 800 års jubilæum officielt skulle fejres, og det for fuld udblæsning. Skolen, byen, ja landet var på den anden ende, forstår man af datidens medier: *Det bliver en Landsfest*, skriver Vestkysten om lørdagen. Og i reportagen fra selve festdagen hedder det i Ribe Stifts-Tidende:

Ribe var som en hel Eventyrby fra Morgenstunden i Dag. Alle Gader smykket med Flag saa tæt, som var det en af de Lejligheder, man en Gang brugte til at demonstrere dansk Sindelag overfor de kedelige Gæster, der nu heldigvis er borte, Butikkerne var lukket, Springvandet sprang, og Domkirkens Klokker ringede. Landets Dronning kom til Byen sammen med Landets Kronprins og Kronprinsesse. (Ribe Stifts-Tidende 13. august 1945).

Man mærker den nationale fællesskabsfølelse og skyggen fra besættelsestiden. Første akt af fejringen var en festgudstjenste kl. 10 i Domkirken. Biskop Scharling holdt prædiken, domorganist Rued Langaard dirigerede koret, der sang hans Ansgarhymne, og arkivar Bjørn Kornerup talte om Ribe Katedralskoles historie. Kornerup udgav nogle år senere Ribe Katedralskoles Historie I-II, der er blevet et standardværk, ja værket om ældre dansk skolehistorie. Avisen anfører omhyggeligt de mange gæster ved gudstjenesten omkring de kongelige: ministre, stiftsamtmanden, rektorer fra landets universiteter og gymnasier, professorer, biskopper, provster, præster, politikere fra folketing og landsting, men også byens borgere og skolens lektorer og elever. Dette blot for at understrege den betydning, man tillagde jubilæet lige her efter krigsårene.

Efter frokosten på Klubbens Hotel begyndte anden akt på Domkirkepladsen foran Falsters gamle skole. Kl. 14.30 samledes elever med grønne grene i hænderne.

Efter at trompetfanfarer havde lydt, reciterede Lektor Johansen i forklædning som Falster her en tekst af Garff fra den nye kantate omgivet af 6 sortklædte peblinge. Derefter sang eleverne **Falsters gamle Skole**, også fra den ny kantate. Og til sidst gik alle i procession til Katedralskolen forbi det nyplantede kastanjetræ, jubilæumskastanjen, og ind i skolegården.

Her kom så tredje akt med den fulde fremførelse af kantaten. Først bød rektor Willumsen velkommen, så fremførtes kantatens 1. del. Så kom de officielle taler, og derpå fulgte kantatens 2. del. Derudover blev der afsløret en mindeplade for elever, der var omkommet under krigen eller skudt af tyskerne, og der blev også foretaget en indvielse af skolens fane. Det hele sluttede med fællessangen: *I Danmark er jeg født*.

Medierne var med. Talerne og hele kantaten blev transmitteret i radioen, eller som det hedder i en overskrift: *Kantaten sendtes ud i Æteren*. Om arrangementet og fremførelsen skrev avisen meget positivt:

Vejret var i sit venligste Midsommeransigt, og en Stork akkompagnerede nu og da Begivenhederne. Den var ogsaa saa venlig at sende en Hilsen gennem Radioen, saa end ikke dens Knebren savnedes af de mange gamle Ribeelever, der var henvist til at følge Begivenhederne i Radioen.

Paa Slaget 15 aabnedes Mikrofonen for Transmissionen for den Del af Festen, og Rektor og Borgmester A. Willumsen indledede straks med en Velkomst, idet han mindede om Hans Majestæt Kongen, der som ingen anden dansk Konge har vundet sit Folks Hjerte og i den tunge Tid staaet som den samlende Personlighed i Landet. (...) Hans Majestæt længe leve. (Ni Hurraraab og "Kong Christian" sunget, mens alle stod op).

Willumsen oplæste så et hyldesttelegram til kongen fra jubilæumsdeltagerne, *en tusindtallig Forsamling*.

Lærere og elever som Falster og de fem brødre i procession ved 800-årsjubilæet 1945.

Saa slog Lektor Chr. Ræbild fra sit høje Podium an til Kantaten, som er skrevet af Forfatteren Alex Garff. Melodierne er komponeret af Poul Schierbeck. Kantaten blev dels reciteret, dels sunget af Katedralskolens Kor med en enkelt Solist og akkompagneret af et stort Orkester, sammensat af Medlemmer af Sydjydske Orkester. Lektor Ræbild havde et stort Instrument at faa til at klinge, og han holdt det levende med udmærket Temperament og Livfuldhed, som sikrede en fortræffelig Genneførelse af den krævende Helhed.

I Kantatens første Del staar Rektor Falster op af sin Grav. Han kom i Lektor H. A. Johansens Skikkelse, men i Klædedragten for sin Tid, og henvendte smukt versificerede Ord til Forsamlingen. Han fulgtes af fem Disciple, ogsaa i Datidens Dragter, og disse var Carsten Lindegaard, Jens Bøggild, Tage Nielsen, Peter Poulsen og Martin Nielsen, der sang om den strenge Skole og deres egne Kaar. (Ribe Stifts-Tidende, 14. august 1945).

Dengang som nu kan man glæde sig over kantatens livfuldhed og løfte øjenbrynene over det finurlige i de 5 disciples sang. Er det nu fortid eller nutid? Interessant

Foto fra Schierbecks originale manuskript med hans smukke og sirlige håndskrift.

er jo også, at der oprindeligt var orkestrering til kantaten. Fløjte, klarinet, 2 trompeter, 2 tromboner, en pauke og strygere (7 førstevioliner, 4 andenvioliner, 3 bratcher, 2 celli og 2 kontrabasser) -og en triangel (sic!) var, hvad Schierbeck bad om. Schierbeck var en eminent orkestrator, hvilket hans orkestersats flere steder viser.

Alt i alt virker Garffs og Schierbecks nye kantate som den mere livlige, muntre poetiske del af jubilæumsfesten, der mere højtideligt udtrykte befrielsessommereens taknemmelige samling om nationens kirke, kongehus og skolehistorie og også mindedes besættelsestidens lidelser og ofre.

Litterært set

Skolen havde på initiativ af musiklærer C. Ræbild engageret Alex Garff som tekstforfatter til den nye kantate. Og det var ikke bare et heldigt, men også et godt valg. Garff (1904–1977) var født på Frederiksberg, blev cand. mag. i dansk og tysk og kendte som gymnasielærer (først på Randers Statsskole senere på Aurehøj Gymnasium i Gentofte) skolens og elevernes verden ud og ind. Han havde let ved at skrive sange og var ofte brugt og værdsat som forfatter af korværker og kantater til gymnasier og andre institutioner, fx Århus Studenterforening. I dag kender vi ham bedst som den, der har skrevet sangene *Septembers himmel er så blå*, som er i Kulturkanons udvalg af Højskolesange, og måske *Heksemutter lod en tudse* og *Der var engang en eskimo*. Hans forfatterskab er ikke stort. Han var og er anerkendt for sine digte (5 digtsamlinger) og oversættelser (værker af Goethe, Thomas Mann, og sammen med Leo Hjortsø *Homers Hymner* og *Euripides' Medea* og *Elektra*). Han er ikke nyskabende, men klassisk i sin sikre form. Når Billeskov Jansen beskriver Garff som ”stemningsdigter, der behandler verset og sproget med en ynede og overlegenhed, som også omfatter humoren”, rammer han også tonen i vores kantate ganske godt. Det kåde og underfundige hos Garff fik

Hakon Stangerup til at kalde ham ”en Aarestrup i shorts”. Den jubilæumskantate, der blev fremført i 1945, var længere end den, vi bruger i dag. Den bestod af 12 tekster med musik:

1. **Ouverture:** Sommer i by: *Nu skal vi føre sommer ind*

Første Del

2. **Den gamle skole:** *Bisp Helias sad og knejste*

3. **Liliebjerget:** *Et under er sket i vor urtegård*

4. **Recitativet Lærdoms Lystgård:** *I har mig hentet hid i dag*

5. **De fem brødre:** *I Puggård åd jeg daglig brød*

6. **Falsters skole:** *Vær hilset, gamle skolehus*

Anden Del

7. **Sang til Ribe:** *Jeg er født i Ribe*

8. **Ti Linde:** *Der voksed ti linde i skolens gård*

9. **Recitativet Den gamle kastanje:** *Kan du huske den gamle kastanje?*

10. **Studentens Træ:** *Kastanjen er studentens træ*

11. **Den nye Skole:** *Gammel er vor skole blevet*

12. Finale:

Stormflodssøjlen: *Jeg tæller kun de mørke år.*

Soluret: *Jeg tæller kun de lyse timer*

Som det ses, falder kantaten i klare afsnit: Først en Ouverture, der anslår en stemning af sommer, så en Første Del, som behandler skolens historie, dernæst en Anden Del, der er mere aktualiserende uden dog at glemme tidligere tiders berømte elever, og endelig kommer finalen, som er en modstilling af storm og sol for studenterne og os alle, med en tilbagegriben til Ouverturen sommerslys.

Ouverturen har den garffske lethed. Sommeren er kommet til byen, i skolegården står de grønne linde, og studenterne glæder sig over afslutning og personlig

sejr: *Den sidste Skoledag er skøn*. Ouverturen og hele kantaten spiller på den gamle Ribeskik, at byens unge skulle *føre sommeren ind* med grønne grene, jfr. nummer 6. **Falsters skole**, hvor de grønne grene nævnes. Letheden understøttes af Schierbecks melodi. Men måske er Garff lidt overmodig, når han allerede her i skolegården lader alle studenter drømme om nye studier? **Den gamle skole** handler om skolens formodede grundlægger, biskop Elias, og om især den katolske del af skolens historie. Versene falder taktfast, og sommeren fra før kan bevares i det uhøjtidelige rim, da skolens fødselsdag jo er den 13. juni:

Bisp Helias sad og knejste

I sin høje bispestol.

Ribe Skole stolt han rejste

I den jyske junisol.

Liliebjerget er en hilsen til Anders Sørensen Vedel, som boede på Liliebjerget ikke langt fra Domkirken. Vedel var selv elev på skolen og blev senere ansat som kannik og historiograf i Ribe. Han oversatte Saxos Krøniken til dansk 1575 og udgav verdens første trykte folkevisebog *Et hundrede udvalgte danske Viser* 1591 på sit eget forlag på Liliebjerget. Garff låner derfor kammeratligt af folkevisens form og ordvalg, når han fremhæver Vedels indsats for det danske sprog:

Thi førre var sproget en fattig fugl,

som aldrig af hjertet gad sjunge.

Nu flyver den ud af sit vinterskjul,

nu kvidrer for danske dens tunge.

Paa Liliebjerget udi Ribe

Recitativet Lærdoms Lystgård hører udpræget til jubilæumsfremførelsen af kantaten. Man forestiller sig Falster stå op af graven og tale til skolens elever. Falster levede 1690-1752 og blev en af skolens betydeligste

rektorer. Han karakteriseres indirekte af sine ord, hvoraf det fremgår, at undervisning gerne må være munter og lystbetonet:

*Hvad nytter os de lærdes stil
med al sin narrekrølle,
om livet havde tabt sit smil
i kundskabs trædemølle.*

En af hans bøger hedder netop som overskriften *Lærdoms Lystgård*. Falster omtaler senere med et smil de fem brødre:

*Som børn af Ribe Oldemor
Hvad heller andre mødre,
de skolen blev til hæder stor,
de fem er vore brødre.*

De fem brødre er ubetinget kantatens sjoveste del. De fem brødre illustrerer de jammerlige kår, eleverne har været udsat for. I dag får fem afgangselever en strofe hver, som afleveres med stor indlevelse og rusten stemme. Hver gang modtaget med bragende bifald af hele skolen. Garff skriver:

*I Puggård åd jeg daglig brød,
af tudekanden øllet flød.
Jeg fattigbarn ved skolens bord
fik døde bøn og bibelord.
Man dør meget for sin pult
i seksten år ved skolepult.*

Eram, eras, erat, eramus, eratis, erant

"Falster" og "de fem brødre" ved kantatens opførelse i skolegården 1945. Træerne var udsmykket med navneskilte, her Bording, til sangen **Ti Linde** om 10 berømte elever.

*Min bare ryg gav jeg til pris
for hørers friske birkeris
Og Ribe Birkelund blev brugt
til min og andres ondes tugt.
Var Rektors ferle ikke nok,
jeg sad i Puggårds fangeblok.
Eram, eras, erat, eramus, eratis, ERANTIS*

Der er også tradition for at digte nye vers, her fra årene 2005-2009:

*På værtshus sad jeg tit og hang
og kvæded der en skjaldesang.
Med gode øl i venners lag
vi blev der til den lyse dag.
Men når de lukked klokken fem
Var det for tidligt at gå hjem
Eram, eras, erat, eramus, eratis, erant*

*Nu har vi fået hue på
og vandrer ud på må og få
med hjemstavn ved kastanjens bark
og Karsdal som vor patriark,
skal ikke læse mange år
men kun ha sprut og damelår.
Øller, smøger, damer, doktor, whisky, spiritus*

Falsters Skole er skrevet med anelser af Ambrosius Stubbs tone og strofeform (12 linjer og vekslen mellem lange og meget korte linjer). Garff varierer hele tiden. Nu sendes der en hilsen til den skole, Falster lod bygge for at forbedre elever og læreres kår. Det lykkedes Falster at give skolen vækst og fremgang efter en lang forfaldsperiode. Ved jubilæet stod eleverne med grønne grene ("grønne fakkkelblus") først foran Falsters gamle skole ved Domkirken og senere foran den nyere hovedbygning i Puggårdsgade med mottoet **Litteris et artibus** (: for humaniora og naturvidenskab), og Garff laver en overgang mellem eleverne (poge-

ne) på Falsters tid og øjeblikkets elever, mellem gamle og nye årgange, og mellem den gamle og den nye skole:

*Hvor tusind hænder slog i slag
din blanke klinke (: dørlås) dag for dag,
vi hilser nu med fromme sind
hver pog (: elev)
ved bord og bog.
Hvor I gik ud, der går vi ind,
thi det som var, og det som er,
det fik sit liv igennem jer.
I blev vort forårsbud,
vor skoles friske skud
Det er vort grønne fakkkelblus
Litteris et artibus*

Sang til Ribe indleder kantatens 2. del, som mere retter sig mod de aktuelle studenter og deres tid. Sangen er smuk i sin enkle form og ubesværede sprog. En student synger om sin opvækst i Ribe midt i den grønne marsk:

*Jeg er født i Ribe
ved den blanke å.
Vadehavets vibe
her fra barn jeg så.
Storken så jeg spanke
nok så strunk og stiv
bag den grønne banke
mellem strå og siv.*

*Inde midt i byen
rager kirken op.
Tårnet står mod skyen
som en mastetop.
Huse, små som både
ligger stavn ved stavn,
samlet til en flåde
i en stille havn.*

Ti Linde er en sang til træerne og et minde om ti berømte personer, som har gået på Ribe Katedralskole. Nok er det historie, men det er elevers historie. Til jubilæet havde lindetræerne i skolegården fået et skilt hver med de ti navne. Det er tolinjede strofer, der kort og præcist tegner et portræt af personen:

*Da Brorson sin ydmyge salme kvad,
blev sproget det yndigste rosenblad.*

Recitativet: Den gamle Kastanje er mere knyttet til jubilæumsåret, hvor den gamle kastanje var blevet fældet, og en ny var plantet i dennes sted i forbindelse med den store begivenhed. En elev ser nostalgisk tilbage på sine minder under det store træ. Den er tidsbunden og udelades da også i dag. Stadig brugbar er derimod den jublende sang **Studentetræet**, der handler om læreårene og uddannelsens eftertragtede mål. Men hvem husker ikke den tugtende pikkede kastanje i sangens sidste linje:

*Kastanjen er studentens træ
hos den vi går i lære.
Den lærer os i ny og næ,
hvad stille vækst kan bære.
Den lokker os med sejrens løn,
når verden ligger lys og skøn
Og vinker mod det fjerne.
Vor tankes tugt og drømmens flugt
den vogter med sin modne frugt:
den tunge morgenstjerne.*

I den nuværende praksis slutter kantaten med **Den nye skole**. Den har da også karakter af hymne og sammenfatning. I både melodi og tekst:

*Gammel er vor skole blevet:
Danmarks ældste skolehus.
Her har store ånder levet,
fyldt af åndens vingesus.
Her har andre anet svimmel,
hvad vi selv må gruble på
under Ribes høje himmel
spejlet dybt i Ribe å.*

*Nye tider, nye sæder,
nye tanker, nye sprog,
men de samme, stille glæder
ved at sysle med en bog.
I det løste regnestykke
og i stoffet til en stil
kan der gemme sig en lykke,
der kan lyse med et smil.*

Her er historien, uddannelsen, byen og naturen, her er det nye og aktuelle, her er eleverne og et lille smil.

Finalen: Stormflodssøjlen og Soluret fremføres ikke længere. Teksterne har form af recitativer. De hentyder direkte til besættelsestidens trængsler og er dermed knyttet mere til situationen, da de blev opført ved jubilæumsfesten i 1945, end til senere brug. Stormflodssøjlen siger f.eks. symbolsk:

*Jeg tæller kun de mørke Aar
med mit lyse Baand.
Stormflodsaar/hvor Havet flaar
med Hadets Haand
Skibets Mast og Skovens Træ
hvert et Ly og Læ
er styrtet om.*

Og Soluret siger:

*Jeg tæller kun de lyse Timer/
med Skyggens mørke Streg.*

Musiklærer Thomas Alvad udfærdigede i 1960 et trykt udvalg på 8 numre. I denne udgave var 2. Den gamle Skole, 4. Recitativet Lærdoms Lystgaard, 9. Den gamle Kastanje og 12. Finalen blevet udeladt, fordi han fornuftigvis skønnede dem "uegnede til den nuværende anvendelse". Kantaten var ganske enkelt for lang til de nye tider.

Musikalsk set

Som nævnt tidligere er musikken til kantaten komponeret af komponisten Poul Schierbeck (1888- 1949), der heller ikke var en hr-hvem-som-helst. Som elev af Carl Nielsen og Thomas Laub har han været godt skolet og har givetvist været inspireret af de to komponisters danske og folkelige sange.

Vi kender da også flere af Schierbecks melodier. F.eks er det ham, der har skrevet en af melodierne til "I Dan-

mark er jeg født" (1926), og mon ikke det var den udgave, der blev sunget som fællessang ved jubilæet i 1945?

Men nu til kantaten, der er et af Schierbecks senere værker. Musikken til de udvalgte 8 satser, der i hvert fald siden 1960 er blevet sunget til skolens translokationsfest, udgør en sjov sammenblanding af musikgenrer, der ved første lytning kan virke noget springende med sine musikalske (og tekstlige) henvisninger til fx folkeviser, salmesang og dansk korttradition. Men man vænner sig til det med årene og kommer ligefrem til at holde af kantatens forskelligeartede musikalske udtryk.

Ouverturen indleder hele kantaten. Musikken åbner med "tilbageholdt åndedræt" dørene og lader os ane, at der er noget i vente. Efter en intro på 16 takter med fremspirende klaver-akkompagnement sætter koret ind. Sopranernes melodi til teksten "*nu skal vi føre sommer ind...*" bevæger sig trinvist opad, mens bassen er med til at skabe en spænding ved samtidig at bevæge sig trinvist nedad. Døren til kantaten lukkes op. Pointen gentages, mens både tekst og musik således indikerer, at "*fuglesang os venter*", inden pigestemmerne tørt konstaterer, at "*der sidder træt på lukket bog Minervas gamle ugle*". Sopranen synger hele frasen på den samme tone, og kedsommeligheden males helt ud i musikken. Samme sted overtager herrestemmerne melodien og vrister sig fri af den støvede lærdom, inden også pigestemmerne løfter sig "*som frie fugle*" i jubel over tanken om studentens sidste skoledag. Friheden markeres her musikalsk i det store spring op på "*sko-lens*" i sidste frase. Der opbygges med andre ord i de første fraser en spænding, der når en forløsning i den sidste. Spænding og forløsning: Sådan er studenterlivet!

Uddrag af Ouverturen fra Schierbecks originale manuskript, 1945.

2. sats, **Liliebjerg**, er ikke kun tekstligt, men også musikalsk en henvisning til Anders Sørensen Vedel, idet der er tale om en parafrase af en folkevis, nemlig "Dronning Dagmar". Hvad kunne være mere oplagt i Ribe end at vælge netop den?

3. sats **De fem brødre** er en slags skæmtevis, hvis første halvdel synges af solister. Undervejs moduleres

Jesper Tjørnelund Hansen er en af de fem brødre, 2009.

fra en toneart til en anden, hvilket *kan* volde nogle vanskeligheder for de noget hærgede og trætte stemmer, der ofte er sat på denne opgave. Men med huen på hovedet og glæden, der er svær at komme uden om, vækker denne sats altid (nok mest på grund af teksten) jubel hos tilhørerne. Under alle omstændigheder reddes solisten af koret, der sætter ind i sidste halvdel af hver strofe med sit mere klassisk inspirerede "Eram, eras, erat..." og et langt "Eeeeeeeeeeeee-rant."

4. sats **Falsters skole** har tempobetegnelsen "Fast og festlig", der nok hentyder til det trompetakkompagnement, som ledsagede 1945-udgaven. Satsen er for sopran, alt, tenor og bas, men en god del af tiden har man nu fornemmelsen af to-stemmighed, idet sopran og tenor følges ad i oktaver, og alt og bas gør det samme.

5. sats: **Sangen til Ribe** er en smuk 3-stemmig sats for pigekor. Musikalsk understreger klaverakkompagnementet med sine mættede klange og "tidevandsrytme" eller "vuggende å" netop tekstens stemningsbeskrivelse af erindringen om Ribe som en stillestående paradisiske idyl.

Marita Straarup, Kathrine Kyhl Jørgensen og Katrine Møller Hansen synger Sangen til Ribe, 2009.

6. sats **Ti Linde** er en underlig størrelse. Musikalsk er den en lang melodi, og den veksler i udtryk alt efter tekstens indhold. Når der fx synges "*Da Brorson sin ydmyge salme kvad*", går musikken ned i tempo, og melodien lyder i bare 4 takter næsten som Brorson-salmen "*Den yndigste rose*", hvilket da heller ikke skjules med teksten, der fortsætter med "*blev sproget det yndigste rosenblad*". På "*Og Falsters satire med svøbe slog*", skiftes herefter tilbage til det oprindelige tempo. Med sine temposkift og flere antydninger af toneartsskift er satsen ikke helt let at få til at fungere, og man drager som regel et lettelsens suk, når den er ovre.

7. sats **Studentertræet** for 4-stemmigt kor er festlig og fornøjelig og synger næsten sig selv. Som i **Falsters skole** er der en stor del af tiden sammenfald mellem sopran og tenor og mellem alt og bas, men hvor **Falsters skole** kan virke en anelse tung, skaber ikke mindst den rytmiske udformning af melodien en lethed, der får **Studentertræet** til at virke forfriskende. Sopranerne begynder med et oktavspring (man er vel snart student og klar til livet), og stemmerne bevæger sig derefter trinvist nedad, til de næsten når udgangstonen. Endnu engang springes en oktav op, så der nåes nye højder. Og det vil ingen ende tage. Mens drengene holder pause,

Lis Gjørup og Camilla Bunk spiller og dirigerer Kantaten, 2009.

læser lektier, går på værtshus eller hvad ved jeg, tager pigerne endnu et par ture alene og unisont opad, inden de kommer ned til drengene, og alle i samlet flok løfter stemmerne og når satsens højeste tone, der synges på "gri-ber dem med sejersråb".

Efter denne omgang tørres sveden af panden, og alle falder til ro i den enstemmige koral-agtige sats **Den nye skole**.

Samlet set må vi sige, at Garff og Schierbeck har skrevet en vellykket, brugbar og slidstærk kantate. Den er usædvanlig varieret i form og indhold. Den spænder over et register af fest, højtid, historiefortælling, natur-

stemninger og muntre scener med dertil passende strofe-former og musik.

Eftertiden har trukket fra og lagt til. Sådan må det nu være, hvis en tradition skal holdes levende. I 65 år har elever og lærere taget den til sig som en del af skolens historie og liv.

Kantatens fremtid

Skal kantaten også synges til næste år? Om 5 år? Om 20 år? Spørgsmålet melder sig hvert år, og svaret bliver hver gang et "Ja, det håber vi da" På den anden side må vi jo nok erkende, at et par af satserne så småt er ved at

"Skolens sang"
Presto (♩ = 220)

S/A *mp* De

T/B *mp*

Pno. *mp*

312 Dmaj7 3 Em/d G/d A/d Dmaj7 3 Em/d 3 Hm6 3 D/a A

grøn - ne - ste træ'r, mit sko - le - hus er vid - ne til ung-dom-mens fri-heds-fan - tas - me. I

Uddrag af den nykomponerede sats "Skolens sang" i anledning af Ribes 1300 års jubilæum, 2010 med musik af Bo Gunge og tekst af Bent Mortensen.

have overlevet sig selv og trænger til ny musikalsk klædedragt. I forbindelse med Ribes 1300-års jubilæum var det derfor oplagt, at kantaten skulle have et musikalsk eftersyn, og komponisten Bo Gunge blev derfor sat på sagen. Nogle af satserne blev omarrangeret, enkelte af satserne fik lov at blive, som vi kender og elsker dem, og endelig blev der komponeret en helt ny

sats af Bo Gunge med tekst af Bent Mortensen, der er lektor på Ribe Katedralskole. Med respekt for traditionen er der således sket ændringer og fornyelse, så Ribe Katedralskole forhåbentlig har en kantate i mange år endnu.

Dorte Simonsen Gunge og Lars Ilsøe

RIBE KATEDRALSKOLE